

2023

HALT; EEN KANSRIJKE TOEKOMST VOOR IEDEREEN?

Kwalitatief onderzoek naar de risicofactoren, interpretaties en afwegingen van ZSM-werkers in het doorverwijzen naar bureau Halt.

Halt: een kansrijke toekomst voor iedereen?

Kwalitatief onderzoek naar de risicofactoren, interpretaties en afwegingen van ZSM-werkers
in het doorverwijzen naar bureau Halt

Erasmus Universiteit Rotterdam
Master Grootstedelijke
Vraagstukken en Beleid
Academisch jaar 2022/ 2023
4.3 Master Thesis

Naam	Dana Noomen (530495)
Datum	25-06-2023
Scriptiebegeleider	Willemijn Bezemer
Woorden aantal	9.973

Halt: een kansrijke toekomst voor iedereen?

Kwalitatief onderzoek naar de risicofactoren, interpretaties en afwegingen van ZSM-werkers in het doorverwijzen naar bureau Halt

Abstract

Alhoewel bureau Halt streeft naar gelijke behandeling en kansen voor jongeren in Nederland, blijkt uit onderzoek dat jongeren met een migratieachtergrond minder toegang hebben tot Halt en dat het succes van deze aanpak zich vooral lijkt te beperken tot autochtone jongeren. ZSM-werkers vormen een invloedrijke speler in het adviseren omtrent het doorverwijzen van jongeren naar Halt. In dit kwalitatieve onderzoek wordt derhalve hun bijdrage onderzocht aan de hand van de vraag; *Welke rol spelen ZSM-werkers in het ontstaan van lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot het Halt-bureau?* Aangezien ZSM nog relatief nieuw is, bestaat er nog weinig kwalitatief wetenschappelijk onderzoek naar de invloed van ZSM-werkers. Dit is echter wel van belang aangezien etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting in strijd kunnen zijn met het in de Grondwet verankerde verbod op discriminatie. Middels 17 kwalitatieve diepte-interviews zijn de ervaringen en belevingswereld van ZSM-werkers onderzocht. Hieruit komt naar voren dat in het ZSM-proces op meerdere manieren verdachte jongeren uit etnische minderheidsgroepen eerder worden toebedeeld in risicoprofielen, waardoor ze de kans voor Halt eerder missen. Als belangrijkste reden hiervoor komt ontkennen van het delict naar voren. Ook oververtegenwoordiging van risicofactoren en interactieproblemen spelen hierbij een rol. Met het oog op een mogelijke oplossing, wordt ook het thema van cultuur sensitief werken benadrukt. De bevindingen uit dit onderzoek dragen bij aan het ontstaan van meer bewustwording. Hierdoor kunnen ZSM-werkers in staat worden gesteld om meer op maat gemaakte adviezen met culturele context te ontwikkelen.

Key words: *ZSM, Halt, Etnische ongelijkheid, Cultuur sensitiviteit*

1. Inleiding

“Iedere jongere een kansrijke toekomst, door van fouten te leren en ze goed te maken”
(Halt, 2023)

Organisatie Halt streeft naar gelijke behandeling en kansen voor jongeren in Nederland. De organisatie wil jongeren helpen om fouten te voorkomen, te leren van gemaakte fouten en hen de kans bieden om bij gemaakte fouten te herstellen (Buysse et al., 2017). Deze missie ligt in lijn met het ideaal van het Nederlandse jeugdstrafrechtstelsel. Het jeugdstrafrecht is namelijk deels gebaseerd op het idee dat alle jongeren kneedbaar zijn en tot op zekere hoogte kunnen worden geresocialiseerd en heropgevoed (Weenink, 2008). Alhoewel Halt streeft naar gelijke kansen, blijkt uit onderzoek dat jongeren met een migratieachtergrond minder toegang hebben tot Halt en daardoor het succes zich vooral beperkt tot autochtone Nederlandse jongeren (Boon et al., 2018). Uit de cijfers over de herkomst van naar Halt doorverwezen jongeren, blijkt dat het aandeel van jongeren met een niet-westerse achtergrond, relatief kleiner is ten opzichte van het aandeel van geregistreerde autochtone verdachten in politiestelsels (Van der Laan en Goudriaan, 2016; Boon et al., 2018). Daarbij blijkt uit het onderzoek van Wermink et al. (2015) dat er een samenhang bestaat tussen de etnische kenmerken van een verdachte en de kans op gevangenisstraf. Zo stelt Maas (2018) dat de kans voor jongeren met een etnische minderheidsachtergrond op gevangenisstraf zes keer groter is dan voor autochtone jongeren. De sancties van Halt dienen jongeren te stimuleren, om zo hun leven voort te zetten en de herhaling van delinquente activiteiten te voorkomen. Zodoende houden justitiële beslissers bij het opleggen van sancties in de eerste plaats rekening met de kans op recidive. Hierbij geldt dat jongeren tussen de 12 en 18 jaar die verdacht worden van ‘kleinere’ misdrijven zoals stelen en vandalisme, in aanmerking kunnen komen voor het Halt bestraffingsprogramma als alternatief voor veroordeling Buysse et al. (2017).

In de strafrechtketen zijn verschillende actoren betrokken bij dergelijke straf-toemettingsbeslissingen (Wermink et al., 2015). In dit onderzoek wordt gefocust op de besluitvorming van ZSM-werkers, welke een invloedrijke speler zijn in het doorverwijzen van jongeren naar Halt. ZSM-werkers informeren de officier van justitie over de persoonlijkheid en woonsituatie van de verdachte. De sociale omstandigheden en persoonlijke kenmerken van de verdachte vormen dan ook belangrijke determinanten in de besluitvorming over al dan niet vervolging (Weenink, 2008). ZSM-werkers doen hierbij onderzoek (veelal door het afnemen van interviews) en schrijven een adviesrapport. Dit rapport bevat informatie over het gezin van

de verdachte, persoonlijke relaties, de situatie op school of op het werk, alsmede verdere vrijetijdsbesteding. Ook wordt beschreven hoe de jongere tegen het delict aankijkt, of de straf passend wordt geacht en of de verdachte zich schuldig voelt of spijt heeft (Boon, Van Dorp en De Boer, 2019). Zodoende heeft de ZSM-werker invloed op het beeld dat ontstaat van de verdachte en daarmee eventuele verdere strafrechtelijke regelingen. De onderzoeken die zij doen (samen met rapporten van de politie) bieden immers materiaal waarin rechters en andere justitiële beslissers mogelijk voorspellers van herhaald delinquent gedrag vinden (Boon et al., 2019).

Ondanks eerder sociologisch onderzoek naar ongelijkheid binnen het Nederlandse strafrecht, bestaan er in de literatuur uiteenlopende resultaten en debat rondom de oorzaken van oververtegenwoordiging van etnische minderheidsgroepen. Er bestaat onder andere discussie over de vraag in hoeverre oververtegenwoordiging het resultaat is van verschillen in crimineel gedrag, of andere factoren die oververtegenwoordiging van etnische minderheidsgroepen in het strafrecht kunnen verklaren. Eerder onderzoek naar de doorverwijzing tot Halt bureaus wijst bijvoorbeeld ook op diverse factoren die losstaan van de mate en ernst van het criminele gedrag, maar wel van invloed kunnen zijn op de ongelijke beoordeling van jongeren (Bezemer & Leerkes, 2021; Boon et al., 2018; Weenink et al., 2008). Alhoewel veel studies bewijs leveren van etnische ongelijkheid in de rechterlijke besluitvorming, blijft onderzoek naar de vraag waarom dit gebeurt schaars. Hierbij komt dat bestaand onderzoek omtrent dit onderwerp nog weinig de focus kent op de interpretaties en belevingswereld van sociaal werkers zelf (Weenink, 2008). Onderzoek naar de interpretaties van ZSM-werkers, kan bijdragen aan het in kaart brengen van verklaringen over het proces van risicoprofilering omtrent etnische minderheidsgroepen. Dit onderzoek richt zich op de manier waarop ZSM-werkers het geobserveerde en gerapporteerde gedrag van verdachte jongeren interpreteren, en de mate waarin deze interpretaties voortkomen uit eventuele barrières, ideeën en wellicht angsten ten aanzien van etnische minderheden (Weenink, 2008).

Verder is onderzoek naar ZSM-werkers binnen de Nederlandse context relevant om twee redenen. Allereerst zijn vanwege het unieke Nederlandse jeugdstrafrecht met een alternatief bestraffingsprogramma als Halt, internationale studies omtrent dit onderwerp niet extrapolieerbaar zijn (Weenink, 2008). Dit onderzoek streeft inzicht te bieden in de oorzaken van etnische ongelijkheid in de toegang tot bureau Halt. De primaire focus ligt hierbij op één centrale fase van het justitiële besluitvormingsproces in het rechtssysteem. Binnen dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Welke rol spelen ZSM-werkers in het ontstaan van lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot het Halt-bureau?

Tot slot is het van belang etnische verschillen te onderzoeken, aangezien etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting in strijd kunnen zijn met het in de Grondwet verankerde verbod op discriminatie. Het gelijkheidsbeginsel stelt immers dat mensen in Nederland in gelijke gevallen ook gelijk behandeld dient te worden, ongeacht van herkomst, ras en etniciteit (Wermink et al., 2015). Overtreding van het gelijkheidsbeginsel, schaadt dan ook de legitimiteit van de straf- en rechtspleging.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de theoretische achtergrond beschreven van de verschillende factoren die een rol spelen bij de doorverwijzing van jongere verdachten naar het Halt Bureau. Buysse et al. (2017) wijzen hierbij op het signaleren van verschillende risicofactoren, die worden meegenomen bij de diagnose en het opstellen van een adviesrapport door de ZSM-werkers. Middels verschillende diagnose- en risicotaxatie-instrumenten worden zogenoemde ‘criminogene factoren’ in kaart gebracht. Deze factoren dienen de waarschijnlijkheid van herhaling van delinquent gedrag te voorspellen. In de eerste paragraaf wordt de werkwijze van ZSM uitgelegd. In de tweede paragraaf komen verschillende risicofactoren naar voren; deze factoren worden belicht vanuit de achtergestelde positie van minderheidsgroepen. De derde paragraaf gaat in op de mogelijke interactieproblemen als belangrijke determinant bij de besluitvorming omtrent de gradatie van het strafadvies. Tot slot wordt ingegaan op het toepassen van cultuursensitief werken als mogelijke oplossing.

2.1 De ZSM-werkwijze

Alhoewel ‘de ZSM-werker’ in dit onderzoek vaak onder één term wordt geschaard, is dit een breed genomen begrip. Er is immers niet één specifieke groep medewerkers die zich buigt over bovenstaande casuïstiek. Sinds begin 2011 is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen het Openbaar Ministerie (OM) en verschillende ketenpartners in de strafrechtelijke keten zoals: Reclasseringsorganisaties, de Raad van de Kinderbescherming, de Nationale Politie, Halt en Slachtofferhulp Nederland. Dit samenwerkingsverband heeft tevens geresulteerd in een vernieuwde werkwijze. De verschillende partijen brengen elk informatie in over het betreffende strafbare feit en diens verdachte. Dit is de zogenoemde ‘ZSM- werkwijze,’ waarbij de afkorting staat voor ‘*Zo Snel, Slim, Selectief, Simpel, Samen en Samenlevingsgericht Mogelijk*’ (Thomas et al., 2016). Medewerkers van de verschillende betrokken ketenpartners werken parallel aan een casus en komen samen aan fysieke ZSM-tafels om alle relevante informatie direct aan te dragen en overleggen. Deze samenwerking kent als doel om sneller en effectiever een afhandeling te bieden voor veel voorkomende criminaliteit. Dit geldt eveneens voor zaken waarbij de verdachte jonger is dan 18 jaar en dus doorverwezen kan worden naar het Halt bureau.

Zodoende werken ZSM-werkers van verschillende ketenpartners in de strafrechtketen samen om tot de meest passende afdoeningsbeslissing te komen. Voor het maken van een afdoeningsbeslissing wordt zowel rekening gehouden met het strafbare feit, als met de persoon van de verdachte (Stichting Halt, 2023). Ten eerste wordt aan de hand van een reeks objectieve

voorwaarden getoetst of de zaak geschikt is voor een Halt afdoening. Voorwaarden voor een doorverwijzing zijn dat; de leeftijd van de verdachte tussen de 12 tot 18 jaar dient te zijn, de jongere wordt verdacht van een ‘Halt waardig’ delict zoals baldadigheid,¹ de verdachte voldoet aan de recidive schikking en de verdachte heeft het gepleegde feit bekend. Daarnaast dient de jongere verdachte ook akkoord te gaan met de verwijzing naar Halt (Stichting Halt, z.d.). Naast deze vaste lijst met voorwaarden bestaat er voor de ZSM-werkers echter discretionaire bevoegdheid bij het maken van beslissingen. Het is dan ook juist hier dat een zogenoemd ‘grijs gebied’ kan ontstaan met ruimte voor eventuele stereotypering en vooroordelen die het advies kunnen beïnvloeden. De eerste deelvraag die in dit onderzoek centraal staat is derhalve: *Hoe ervaren ZSM-werkers het handhaven van de vaste voorwaarden en de discretionaire bevoegdheid, en hoe gaan zij hiermee om in de dagelijkse praktijk?*

2.2 Risicofactoren bij etnische minderheidsgroepen

Zowel jongeren uit een etnische minderheidsgroep alsook autochtone Nederlandse jongeren dienen te voldoen aan bovenstaande voorwaarden voor een verwijzing naar Halt. Toch maken structurele verschillen tussen beide groepen een wezenlijk verschil. Het maken van een persoonlijk beeld van de jongeren, gebeurt door de ZSM-werkers middels het inwinnen van informatie en een afweging van risicofactoren. Naast de algemene risicofactoren die voor beide groepen jongeren gelden, stelt Bellaart (2013) dat specifiek voor jongeren met een migratieachtergrond geldt dat criminogene factoren meer aanwezig zijn en de kans op recidive groter is.

Uit onderzoek van Dagevos et al. (2003) komt verder naar voren dat niet-westerse migrantengroepen gemiddeld een lagere sociaaleconomische status hebben. Zij zijn vaker werkloos of werkzaam in een lagere arbeidersklasse, ofwel beschikken over een beperkt economisch kapitaal (Bourdieu, 1986). Volgens de anomietheorie van Merton (1938) zorgt deze armoede voor agitatie en frustratie bij deze jongeren. Door het onvermogen van onvoldoende inkomen, maar er toch “bij willen horen” vallen jongeren sneller voor criminaliteit. Ook Pels (2008) sluit daarbij aan, hij stelt dat jongeren uit een lager sociaaleconomisch milieu, criminaliteit eerder als oplossing zien. Door het vergaren van ‘snel geld’ en dure producten, winnen ze aanzien bij leeftijdsgenoten. Hierbij speelt eveneens de heersende negatieve straatcultuur een rol volgens Bellaart (2013). Dure spullen creëren eigenwaarde en aanzien. Deze jongeren hebben meestal echter geen geld voor deze dure

¹ Zie bijlage 4 voor een uitgebreid overzicht van alle Halt-voorwaarden inclusief toelichting van de discretionaire bevoegdheid.

spullen, waardoor de verleiding voor illegale praktijken extra lonkt om deze levensstijl te bekostigen.

Deze negatieve straatcultuur hangt tevens samen met de wijk waarin de jongeren opgroeien. Jongeren van etnische minderheidsgroepen groeien vaker op in de stedelijke omgeving waar meer criminaliteit voorkomt. Dit leidt ertoe dat deze jongeren uit etnische minderheidsgroepen vaker criminaliteit in de buurt meemaken, alsook sneller in contact komen met leeftijdsgenoten die betrokken zijn bij criminele activiteiten. Beide processen zijn volgens Pool et al. (2005) van invloed op de hogere criminaliteitscijfers onder deze groep jongeren. Ook het onderzoek van Bellaart (2013) sluit hierbij aan; hij benadrukt het gemis van positieve rolmodellen in de achterstandswijken waar jongeren met een etnische achtergrond veelal opgroeien. Deze jongeren beschikken derhalve over een beperkt sociaal kapitaal (Bourdieu, 1986). Hierdoor kan de wijk op zichzelf staand worden gezien als een risicofactor voor recidive.

Naast het opgroeien in dit soort probleemwijken, speelt tevens de thuissituatie waarin jongeren opgroeien een belangrijke rol bij het al dan niet vormen van risico's. Uit onderzoek van Bellaart (2013) blijkt dat het voor ouders met een migratieachtergrond lastig is om hun kinderen te begeleiden in de Nederlandse samenleving. Deze 'pedagogische onmacht' maakt dat de opvoedstijl niet aansluit bij het leven dat hun kinderen hier leiden, waardoor een verminderde mate van verbondenheid met de dominante groep binnen de samenleving bestaat met beperkt sociaal- en cultureel kapitaal (Pels, 2008; Bourdieu, 1986). De jongeren groeien op in een wig; waarbij ze enerzijds onbegrip thuis ervaren en anderzijds verder afstaan van de Nederlandse samenleving.

Dit soort culturele verschillen worden voor hulpverleners voornamelijk lastig op het moment dat jongeren en ouders met een migratieachtergrond een ontkennende en afhoudende houding aannemen. Deze ontkennende houding komt veelal voort uit gevoelens van schaamte en eer. Dit is voor professionals nog vaak lastig te begrijpen, waardoor zij gevolgvijk een meer controlerende houding aannemen en zich minder hulpverlenend opstellen. Dit geldt vooral als zij de achterliggende culturele oorzaak niet weten of begrijpen (Bellaart, 2013). Aannemelijk is dat, evenals voor de professionals in zijn onderzoek, dit mechanisme ook voor de ZSM-werkers geldt. ZSM-werkers dienen immers een inschatting te maken van de persoon van de verdachte en diens kans op eventuele recidive. Deze inschatting wordt eveneens gemaakt op basis van 'persoonlijkheid' van de verdachte jongeren. Als de verdachte jongere bereidheid voor reflectie en verbetering laat zien, zal een alternatieve straf als de Halt afdoening wellicht eerder worden toebedeeld. De volgende deelvraag die hieruit voortkomt is: *In hoeverre houden*

ZSM-werkers rekening in hun afdoeningsbeslissing met de oververtegenwoordiging in risicofactoren bij etnische minderheidsgroepen? En hoe gaan zij hier mee om in de dagelijkse praktijk?

2.3 Interactieproblemen

Naast het beoordelen van de verdachte jongere op basis van verschillende kenmerken en risicofactoren, draagt de interactie met de jongere verdachte zelf evenzeer bij aan het beeld dat wordt geschetst door ZSM-werkers. Alhoewel de communicatie tussen jongeren met een migratieachtergrond en professionals over het algemeen redelijk verloopt, zijn er wel enkele uitdagingen, stelt Bellaart (2013). Tijdens de ontmoetingen kan het gevoel van ‘*cultural anxiety*’ ontstaan. Dit ontstaat wanneer de verdachte dubbelzinnige signalen afgeeft en de professional hierdoor onzeker wordt over de interpretatie van het gedrag van de verdachten. Het gevoel van ‘grip verliezen over de situatie’ ontstaat gevolgvijk. Aansluitend hierbij stelt Weenink (2008) dat professionals dubbelzinnigheid kunnen ervaren in gesprekken met verdachten van etnische minderheidsgroepen. Zodoende worden opvattingen van etnische minderheidsgroepen eerder als een manier om controle over de situatie te krijgen gezien, terwijl een uitdagende houding van autochtone Nederlanders eerder wordt geïnterpreteerd als een manier van omgaan met frustratie en niet zo zeer het willen uitdagen van de autoriteit.

Een eventuele oorzaak van bovenstaand interpretatieprobleem, ligt volgens Wermink et al. (2015) in het ervaren van taalbarrières. Naast dat een taalachterstand vaker als risicofactor wordt gezien voor recidive, draagt het ook bij aan een belemmering voor de interactie tussen ZSM-werkers en de verdachte jongeren. Opmerkelijk daarbij is echter dat volgens Bellaart (2013) het voornamelijk de communicatie tussen de ouders van verdachte jongere en professionals is, die wegens taalbarrières worden belemmerd. Voornamelijk voor ouders van etnische minderheidsgroepen is het lastiger om alles te volgen wat tijdens gesprekken met professionals wordt uitgelegd. De beperkte taalvaardigheid maakt het voor ouders immers lastiger om een beeld van de situatie te krijgen en eventuele vragen of onduidelijkheden helder te communiceren. Waardoor het voor zowel voor professionals alsook voor de verdachten met hun ouders lastiger wordt om een zinvolle interactie aan te gaan (Weenink, 2008). Alles kost daarbij veel meer tijd als ouders de taal niet goed spreken. Daarbij stelt Bellaart (2013) eveneens dat als ouders wel de Nederlandse taal beheersen, vaak wel veel meer uitleg nodig is. Op die manier wordt gesteld dat wanneer interactieproblemen zich voordoen, dit de overweging beïnvloedt van professionals en valt het strafadvies vaker zwaarder uit (Weenink, 2008). De

derde deelvraag van dit onderzoek is hierbij: *Hoe ervaren ZSM-werkers de communicatie en interactie met etnische minderheidsgroepen? En hoe gaan zij om met eventuele interactieproblemen in de dagelijkse praktijk?*

2.4 Cultuur sensitiviteit

Eerder onderzoek van Van den Berg (2010) wijst uit dat justitiële interventies in Nederland te weinig rekening houden met de culturele diversiteit van onze samenleving. Daarbij blijkt uit onderzoek van Bellaart (2013) dat professionals wel proberen goed te communiceren met niet-westerse ouders, maar professionals het lastig vinden om dit adequaat te doen. Zonder specifieke maatregelen, blijven ongelijkheden zodoende in stand. Bernal (2006) benadrukt hierbij dat het niet als vanzelfsprekend mag worden gezien dat etnische minderheidsgroepen de normen en waarden van de dominante groep in de samenleving geheel delen. Er is dan te weinig oog voor de verschillen tussen etnische groepen, waardoor er onvoldoende cultuursensitief wordt gewerkt (Van den Berg, 2010; Bellaart, 2013). Daarom is het van belang bij interventies rekening te houden met cultuur sensitiviteit, waarin de behoeften van deze specifieke doelgroep worden meegenomen.

Volgens Bellaart (2013) kunnen we spreken van cultureelsensitieve professionals wanneer zij zich kunnen inleven in de situatie en bewust zijn van de achterstands-en minderheidspositie van de verdachten. Daarbij dient de professional tevens cultuurverschillen te herkennen. Bernal (2006) stelt bovendien dat er rekening gehouden moet worden met zowel waarneembare culturele- of gedragskenmerken van de doelgroep, alsook de meer verankerde sociale en culturele factoren zoals normen, waarden en geloof. Het aanpassen en rekening houden met etnische minderheidsgroepen werpt volgens van Rooijen - Mutsaers et al. (2013) dan ook zijn vruchten af. Zo heeft het een positieve invloed op zowel de acceptatie door, alsook het behouden van hun deelname. Volgens Van den Berg (2010) is het hierbij wel van belang dat deze aanpassingen verder gaan dan enkel communicatieve aanpassingen, zoals het gebruik van een tolkdienst. Taalbarrières zijn immers makkelijker te doorbreken dan diepgewortelde culturele overtuigingen Szczepura (2005).

Daadwerkelijk cultuursensitief werken, dient dan ook juist rekening te houden met deze grotere uitdaging. Dit kan volgens Van den Berg (2010) door meer kennis te vergaren van verschillende culturen. Hij wijst op interculturalisatie; waarbij instellingen en professionals doordrongen raken van de betekenis en gevolgen van culturele verschillen. Tevens dienen professionals volgens Knipscheer & Kleber (2004) zich bewust te worden van hun eigen

culturele vooroordelen en waarden. De laatste deelvraag die hierbij is gesteld is: *In hoeverre bedrijven ZSM-werkers cultuur sensitiviteit, en hoe uit dit zich in het werk?*

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de manier besproken waarop de centrale vraag uit de inleiding en de deelvragen uit het theoretisch kader zijn onderzocht. Alhoewel dit onderzoek een toevoeging vormt voor een groter *mixed methods* onderzoek in opdracht van het ministerie van Veiligheid en Justitie en uitgevoerd door W.E. Bezemer, aan de Erasmus Universiteit, staat in dit onderzoek een kwalitatieve onderzoeksbenadering centraal. Middels diepte-interviews zijn de belevingswereld en gedachten van de participanten ondervraagd en in kaart gebracht (Creswell & Poth, 2018). Dit hoofdstuk start met een beschrijving van de onderzoeksopzet en de selectie van participanten. Hierna worden de processen van datacollectie en het afnemen van diepte-interviews besproken, gevolgd door een beschrijving van de gehanteerde analysemethode. Tot slot wordt beschreven hoe binnen dit onderzoek validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd is, evenals de privacy van de participanten.

3.1 Onderzoeksopzet en selectie

Binnen dit onderzoek ligt de focus op het creëren van een beter begrip van de rol die ZSM-werkers spelen in het ontstaan van lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot bureau Halt. Hierbij staan de besluitvormingsprocessen en afwegingen die zij maken in het doorverwijzen van verdachte jongeren centraal.

Voor het werven van participanten is er allereerst gebruikgemaakt van *criterium sampling*. Alvorens de start van werving zijn er twee criteria opgesteld. Het aangesloten zijn en onderdeel vormen van de ZSM-werkwijze is als eerste voorwaarde genomen bij het zoeken en selecteren van participanten. Het hanteren van dit criterium is nuttig voor de kwaliteitsborging en maakt dat de gesproken participanten allen onderdeel zijn van de specifieke doelgroep van ZSM-werkers welke centraal staan binnen dit onderzoek. Daarnaast is bij het zoeken en selecteren van participanten eveneens gekeken naar de geografische omgeving waarin zij werkzaam zijn. Hierbij is gekozen voor participanten die werkzaam zijn binnen de stedelijke omgeving. De stedelijke omgeving biedt immers een context waarin doorgaans meer sprake is van diversiteit, een formele aanpak jegens jongeren heerst en relatief meer misdrijven voorkomen. Tevens ligt de focus in grote steden (in contrast met meer landelijke gebieden) meer op het in bedwang houden van criminaliteit (Bezemer & Leerkes, 2021).

Naast het opstellen van de twee eerdergenoemde criteria, verliep het proces van participanten werven tevens via *snowball sampling*. Dit is een samplingmethode waarbij de steekproef steeds verder groeit, door middel van bestaande contacten (Babbie, 2015). Eenmaal

contact gemaakt met een medewerker zorgde tevens voor toegang tot (vaak) meer interne contacten, wat weer zorgde voor nieuwe interviews met praktijkdeskundige. Daarbij is er aan het eind van elk afgenomen interview aan de participanten gevraagd of zij wellicht iemand anders willen voordragen voor deelname aan het onderzoek.

3.2 Datacollectie middels diepte-interviews

Om een beter begrip te krijgen van wat eventueel misgaat tijdens beslissingsmomenten in het doorverwijzen van jongeren met een migratieachtergrond naar bureau Halt, is het van belang zicht te krijgen op de onderliggende gedachten – en interactiepatronen van de participanten (Babbie, 2015). Het handelen op basis van wat voor mensen vanzelfsprekend lijkt, wil ik immers in beeld brengen. Met dit doel voor ogen is gekozen voor het afnemen van diepte-interviews. Totaal zijn er voor dit onderzoek 17 ZSM-werkers geïnterviewd. Een overzicht van de karakteristieken van de participanten is terug te vinden in bijlage 3.

Deze diepte-interviews zijn allen door middel van een vooraf opgestelde topiclijst semigestructureerd van karakter. Alvorens de interviews is op basis van het theoretisch kader een topiclijst opgesteld, welke de thema's en vragen bevatten die als rode draad dienen voor het gesprek met de participant. Deze topiclijst is bijgevoegd als bijlage 1. De gesprekken blijven echter wel flexibel, en bieden genoeg ruimte voor het ontstaan van nieuwe onderwerpen en vragen. Het grootste deel van de interviews is face to face afgenomen op een locatie gekozen door de participant. Hiernaast is nog een klein aantal interviews online afgenomen via TEAMS. Gemiddeld duurden de interviews 60 minuten. Voor alle afgenomen interviews geldt dat de vooraf gekozen thema's en concepten zijn besproken en er is doorgedaan totdat ik volledig was uitgevraagd.

3.3 Analyse van de onderzoeksresultaten

Met toestemming van de participanten zijn de gesprekken opgenomen middels een dictafoon (welke niet verbonden is verder met het internet) en vervolgens nauwkeurig getranscribeerd. Voor de start van elk interview heb ik de participanten geïnformeerd over de vrijwillige aard van het onderzoek en waarborging van hun privacy. Tijdens het analyseren, alsook hierna bij het verwerken van alle resultaten, is dan ook enkel gebruikgemaakt van pseudoniemen.

Verder is gekozen voor analyse van de onderzoeksresultaten middels het computerprogramma Atlas. Ti. Dit programma draagt bij aan het vergaren van een beter overzicht van alle interviews en bij het vinden van patronen zowel binnen de interviews als ook

tussen de verschillende interviews. Het ontdekken van patronen in de data is immers het doel van de gehanteerde analysemethode (Babbie, 2015). Met behulp van Atlas. Ti zijn de interviews door middel van *coding geanalyseerd* en is de tekst voorzien van verschillende categorieën. In bijlage 2 is een overzicht van de gebruikte codeboom bijgevoegd.

3.4 Validiteit en betrouwbaarheid

De gekozen methode van kwalitatieve diepte-interviews kent verschillende gevolgen voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. De validiteit van een onderzoek heeft betrekking op de mate waarin de verzamelde data van het onderzoek een juiste beschrijving geeft van de empirische werkelijkheid. Middels de kwalitatieve onderzoeksopzet en diepte-interviews wordt vrij intensief ingegaan op een bepaald fenomeen. Het is dan ook om die reden dat kan worden gezegd dat de validiteit van kwalitatief onderzoek relatief hoog is (Braster, 2000).

Naast dat het onderzoek een hoge mate van validiteit dient te hebben, is er ook rekening gehouden met het behoud van betrouwbaarheid. De betrouwbaarheid van het onderzoek heeft betrekking op de mate waarin de metingen die worden gedaan bij een onderzoek, onafhankelijk zijn van de onderzoeker en bijvoorbeeld tijd. Dit wijst op de mate waarin het onderzoek realiseerbaar en reproduceerbaar is. Het kwalitatieve karakter van dit onderzoek maakt dit enigszins lastig. Elk interview is immers heel persoonlijk en uniek, waarbij niet exact dezelfde vragen worden gesteld en verhalen worden verteld. Dit maakt het enigszins lastiger om de interviews met elkaar te vergelijken. Alhoewel het lastiger vergelijken is en meer aan persoonlijke voorkeuren onderhevig, dragen de vooraf opgestelde topiclijst en het systematisch verwerken van de data in Atlas. Ti wel bij aan het verhogen van de betrouwbaarheid van het onderzoek.

4. Resultaten

Op basis van wetenschappelijke literatuur en middels kwalitatieve interviews, is data verzameld om te onderzoeken hoe de adviezen van ZSM-werkers tot stand komen en hoe zij dit proces ervaren. Hiervoor hebben medewerkers van de politie, Raad van de Kinderbescherming, Halt, het Openbaar Ministerie, Slachtofferhulp en Reclassering Nederland hun verhaal en ervaringen gedeeld. Het uitgangspunt van de interviews was het achterhalen van onderliggende patronen, overwegingen en ideeën van de ZSM-werkers in het proces van advisering omtrent de doorverwijzing van jongere verdachten naar bureau Halt. In de onderstaande paragrafen worden de bevindingen van het onderzoek uitvoerig besproken, waarbij eveneens de deelvragen uit het theoretisch kader worden beantwoord.

4.1 Screenen van objectieven voorwaarden

Deelvraag 1: Hoe ervaren ZSM-werkers het handhaven van de vaste voorwaarden en de discretionaire bevoegdheid, en hoe gaan zij hiermee om in de dagelijkse praktijk?

Voor de toegang tot bureau Halt gelden verschillende objectieve criteria.² Toch blijkt ten eerste uit de interviews dat in de praktijk meer ruimte is. Zo vertellen de ZSM-werkers dat zij voornamelijk individuele autonomie ervaren in het interpreteren en afwegen van risicofactoren en voorwaarden. Alhoewel het samenwerken en overleggen met verschillende ketenpartners als prettig en effectief wordt ervaren, blijft het “*in dit werk is wel vaak grijs gebied*” (Nadia, Politie ZSM-werker). Renske legt dit meer uitgebreid uit:

“Kijk in dit werk is gewoon veel ruimte voor interpretatie van ons, en soms handel je toch op een bepaalde manier dat je onbewust gewend bent. Dus door bepaalde vragen te stellen of signalen wel of niet te benoemen in het advies rapport (...). Het zou eigenlijk wel heel goed zijn om daar bewuster van te zijn.” (Renske, Halt ZSM-werker).

Deze discretionaire bevoegdheid, stelt ZSM-werkers dus in staat hun eigen visie van de jongeren te rapporteren. Zodoende ontstaat het ‘professioneel oordeel’ waarbij ZSM-werkers “*juist proberen om naast het computersysteem met statische factoren, ook de dynamische factoren in beeld te brengen.*” (Marit, Reclassering Nederland). Ten tweede komt uit de interviews echter wel naar voren dat deze objectieve voorwaarden voor een Halt verwijzing

^{2 2} Zie bijlage 4 voor een uitgebreid overzicht van alle Halt-voorwaarden inclusief toelichting van de discretionaire bevoegdheid.

door de ZSM-werkers ‘eigen gemaakt’ worden en effectief zijn. Penny vertelt dat *‘er zijn gewoon lijstjes met welke strafbare feiten wel of niet naar Halt kunnen, en dan weet je zelf al snel wat kan of niet. Er zijn bepaalde feiten waarvan wij weten, die kunnen door de politie worden doorgestuurd of die hebben meer tijd nodig.’* Dit zorgt volgens het merendeel van de participanten voor een efficiënte aanpak. Door het handhaven van vaste lijsten met voorwaarden kan er immers snel gehandeld worden.

Ten derde vertellen de participanten dat de informatie uit eerdergenoemde lijst, tevens wordt meegenomen in het pre-select. Dit blijkt voor ZSM-werkers een invloedrijke indicator bij het maken van risico taxaties. Meerdere participanten beschrijven dat op basis van het preselect, een eerste classificering en risico inschatting wordt gemaakt van de verdachte jongere. Johan geeft een samenvatting van wat hierin wordt meegenomen:

“Er wordt een zogenoemd ‘pre-select’ gemaakt dat wil zeggen dat we een eerste indicatie maken voor de kans op recidive, met een schaal van laag naar hoog. Hierin worden allerlei politie mutaties meegenomen om tot een puntenaantal te komen. We proberen dan een inschatting te maken van hoe groot de kans is dat je weer de fout in gaat. We kijken dan naar hoe vaak je in beeld bent geweest bij de politie en voor wat voor delict. Al dat soort zaken tellen allemaal mee in het advies.” (Johan, Raad van de Kinderbescherming).

Penny vult daarbij aan dat *“ook leeftijd, geslacht en waar iemand woont heeft verder invloed in het pre-select, want misschien zijn er ook wel anderen aanwezig in de buurt die strafbare feiten hebben gepleegd. Dus dat zegt mij dus wel iets, maar we zijn er ook wel heel erg van bewust dat het niet alles zegt.” (Penny, Halt ZSM-werker).* Het pre-select biedt dus vaststaande informatie, en draagt tevens bij aan het beeld dat ZSM-werkers creëren van de verdachte jongeren. Hier valt echter wel een kanttekening bij te plaatsen. Zo vertelt Maartje het volgende:

“Je hebt op ZSM nooit 100% garantie dat als je daar besluit diegene naar Halt te sturen, dat het een succesverhaal wordt. Soms is het ook wel zo dat jongeren er gewoon simpelweg recht op hebben, terwijl wij dan al denken dat het vrij weinig zal gaan doen. Bijvoorbeeld bij een winkeldiefstal en hij heeft bekend, dan heeft hij er gewoon recht op ook al is zijn houding waardeloos. Dan houden we dus rekening met het pre-select, maar in hoeverre is dat dan echt nuttig zo zonder verdere context?” (Maartje, Halt ZSM-werker).

Alhoewel de gesproken ZSM-werkers de objectieve voorwaarden altijd nastreven volledig te hanteren, ontbreekt het nog wel aan individuele context. Het screenen van de voorwaarden en

statistische informatie leggen dus wel het fundament, maar geven niet de doorslag voor ZSM-werkers bij het geven van advies. In de paragraaf 4.2 wordt derhalve aandacht besteed aan hoe de persoonlijke context van de verdachte jongere meegenomen wordt in het proces van advisering.

4.2 De persoonlijke situatie in beeld

Naast de bovengenoemde objectieve voorwaarden en statische indicatoren, worden in zwaardere zaken de verdachten meer in detail door ZSM-werkers besproken en onderzocht. Het maken van een schets van de persoonlijke situatie van de verdachte, is hierbij een cruciaal onderdeel en weegt dan ook zwaar mee. De participanten omschrijven allen een verscheiden aantal factoren die voor hen zowel positief, als een minder positieve indicatie vormen voor de verwijzing naar Halt. Deze factoren wegen zij af in hun uiteindelijke beslissing en advies.

Allereerst worden de factoren besproken die van positieve invloed kunnen zijn voor een beslissing tot Halt afdoening. Als tweede komen de drempels voor een verwijzing aan bod zoals; een negatieve houding van de verdachte en een hoge risico taxatie op recidive.

4.2.1 Positieve indicaties voor een Halt verwijzing

De voornaamste indicaties voor een doorverwijzing naar bureau Halt, hebben voor alle geïnterviewde ZSM-werkers te maken met een positieve houding van de jongere verdachte. Een positieve houding kent volgens de participanten verschillende componenten, waaronder: slachtofferbewustzijn, bekennen van het delict, bereidheid om te leren en zelfinzicht met reflectievermogen. Iris legt dit als volgt uit:

“Soms dan gaat het om een zwaarder delict (een Halt plus zaak; dan is het dus echt de vraag of we iemand nog doorverwijzen ja of nee) maar dan komt de verdachte heel erg schuld bewust over en is die heel meewerkend, dan neem je dat toch mee (...) En als het een twijfel geval is, dan kan dat toch net het zetje geven om iemand naar Halt te sturen omdat je ziet dat de jongere het wel serieus neemt en bereid is om ervan te leren. Wat maakt dat je misschien sneller geneigd bent om ‘ja’ te zeggen.” (Iris, Halt ZSM-werker).

De bereidheid om te willen leren sluit dan ook aan op de pedagogische insteek van Halt. Het doel van de Halt interventie is immers dat jongeren leren van hun fouten en “ze meer inzicht

krijgen, zodat ze de volgende keer een andere beslissing zullen maken.” (Matthias, Politie ZSM-werker). Het achterliggende idee hierbij is dat jongeren potentie hebben voor heropvoeding en resocialiseren (Buysse et al., 2017; Weenink, 2008). Het is volgens Johan (Raad van de kinderbescherming) dan ook *“bij twijfel of een zaak nu wel of niet naar Halt moet gaan, de kans op die pedagogische meerwaarde die vaak de doorslag geeft.”* Daarbij speelt volgens de participanten zelfinzicht en het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen een belangrijke rol. Wanneer een jongere niet wil of kan reflecteren op het eigen gedrag, wordt dit door de ZSM-werkers gezien als een verhoogd risico op herhaling. De jongere verdachten dienen hun verantwoordelijkheid te nemen, en moeten openstaan voor hulp. Annemiek zegt hierover het volgende:

“Voor de toekomst is het interessant; kun je reflecteren op je eigen handelen? Het is niet dat het altijd in een keer goed gaat (...) maar als iemand dat inzicht mist en bijvoorbeeld helemaal niet ziet dat hij of zij iets verkeerd heeft gedaan (...) ja, dan moet daar harder aan worden gewerkt en is de afdoening over het algemeen dus gewoon zwaarder dan Halt.”
(Annemiek, Reclassering ZSM-werker).

Buiten een positieve houding van de jongere verdachte zelf, kan daarnaast ook de omgeving van de verdachte jongere positief bijdragen aan het beeld dat van hen ontstaat en daarmee de kans op een doorverwijzing naar bureau Halt. Zogenaemde ‘beschermende factoren’ geven vertrouwen en hoop voor meer kans op verbetering in de toekomst. Uit de interviews wordt duidelijk dat voornamelijk het sociaal vangnet, ofwel de betrokkenheid van ouders en verzorgers, als een positieve aanuiding wordt gezien. Zo vertelt Anne hoe ze dit meeneemt:

“Je moet vooral kijken wat beschermende factoren zijn en wat risico factoren zijn (...) beschermende factoren kunnen ook zijn dat er bijvoorbeeld een heel stevig sociaal netwerk om de jongere heen is, dan kan die bijvoorbeeld bij de Halt afdoening betrokken worden (...) dan denk ik dat is op zich een hele mooie zaak die nog naar Halt kan.” (Anne, Halt ZSM-werker)

Een stevig sociaal netwerk biedt meer pedagogische mogelijkheden; wat voor ZSM-werkers een positieve indicatie is voor een doorverwijzing naar Halt. Het traject van Halt is immers pas echt geslaagd als de handsvaten die daar worden geleerd ook thuis worden doorgevoerd. Bij

het maken van een afweging is de positieve invloed en betrokkenheid van ouders zodoende een belangrijke indicatie voor de kans op slagen. Zo vertelt Karel:

“Wij zitten vaak tegenover een mannetje, wat net gepakt is, en wat nog heel stoer wil doen. En dan zijn ouders erbij en dan zijn ze niet meer zo stoer; dan zie je nog wel eens van (...) misschien dat we deze dan toch wel naar Halt moeten sturen en zo de ouders erbij moeten betrekken. We gaan dan samen kijken of we hem op het rechte pad kunnen houden. En dan hoop je altijd dat de ouders in jou verlengde dat ook gaan proberen. Politie geeft wel de eerste aanzet en ik vind dat bureau Halt daar nog goede push achteraan geeft. Maar (...) het meeste moet toch wel van uit huis komen, om echt effectief te zijn tegen recidive.” (Karel, ZSM-werker politie).

4.2.2 Drempels voor een Halt verwijzing

Deelvraag 2: In hoeverre houden ZSM-werkers rekening in hun afdoeningsbeslissing met de oververtegenwoordiging in risicofactoren bij etnische minderheidsgroepen? En hoe gaan zij hier mee om in de dagelijkse praktijk?

In lijn met het onderzoek van Buysse, Abraham, Hofstra, en Van Dijk (2017) is allereerst het sterkst naar voren gekomen dat ontkennen van het delict de grootste drempel vormt voor jongeren met een migratieachtergrond om doorverwezen te worden naar bureau Halt. Wanneer een verdachte jongere niet bekent, wijst dit op een risicoprofiel en schetst dit een negatief beeld voor de ZSM-werkers. Niet bekennen van het delict staat dan ook gelijk aan een negatieve en ‘pro-criminele’ houding. Karel legt dit uit:

“De kwetsbare jongeren die zeker nog te redden zijn met Halt, gaan echt niet met de hakken in het zand staan en alles ontkennen. Als ze ontkennen (...) Dat verteld mij dan in ieder geval wel dat het hier om een knul gaat die al zo veel heeft meegemaakt en al in de criminaliteit, of er snel in gaat belanden. Hij weet dondersgoed hoe het allemaal werkt dan. We hebben het dus niet meer over kwetsbare jongeren dan. Dat is sowieso geen Halt meer, echt.”
(Karel, ZSM-coördinator politie).

Een ontkennende verdachte *“past derhalve niet bij Halt want wij hebben een hele pedagogische interventie. Dus als iemand alleen maar zou ontkennen, hoe gaat Halt dan iemand iets kunnen leren? (...) dat gaat niet.”* (Penny, Halt ZSM-werker). Alhoewel ontkennende verdachte door sommige ZSM-werkers meteen worden uitgesloten voor Halt, zien andere ZSM-werkers dit meer genuanceerd. Zo blijkt uit de interviews dat zogenoemde ‘culturele ontkeners’ vanuit principe liever niet willen bekennen doordat zij rekening houden met de cultuur waarin zij zijn opgegroeid. Penny vertelt hierover:

“Het is vooral de schaamtecultuur bij andere culturen dan de Nederlandse, het gezichtsverlies van de familie dat heel meewegend is. Het kan echt ongekend grote gevolgen hebben voor hele gezinnen. Er zijn bijvoorbeeld ook wel ouders die dan echt niet het politiebureau willen inlopen omdat ze dan zeggen dat ze bang zijn dat iemand dat dan ziet en hun kind zo gezien wordt (...) dan zie je echt dat de schaamte er echt vanaf spat. (...) Ze zijn dan heel bang dat anderen van hen denken dat ze slechte opvoeders zijn. Als de jongere iets flikt, dan wordt dat wel echt gezien als smet op de hele familienaam (...) als dat er allemaal bij komt kijken, dan is het ook wel ergens logisch dat de jongere ook niet wil gaan bekennen.”
(Penny, Halt ZSM-werker)

Hierbij spelen dus collectivistische culturele waarden een rol alsook het schaamtegevoel naar de familie en nog breder; naar de gehele gemeenschap waartoe zij behoren. Maria (OM ZSM-werker) vertelt dat *“er dan vanuit een principiële overweging niet wordt bekend. Maar omdat bekennen natuurlijk een voorwaarde is voor Halt, kan dat in die zin wel je recht op Halt in de weg staan (...) daar moet je soms wel een beetje doorheen prikken. Er zit vaak dan wel meer achter, zeg maar.”* Het ontkennen kent dan dus een culturele oorsprong. Alhoewel alle gesproken participanten hier bewust van zijn, stellen de meeste wel alsnog dat ontkennen een harde contra-indicatie voor een doorverwijzing naar Halt blijft.

Naast de drempel van ontkennen, komt er ten tweede uit de interviews naar voren dat – in lijn met het van onderzoek Bellaart (2013) – specifiek voor jongeren met een migratieachtergrond geldt dat criminogene factoren meer aanwezig zijn. Jongeren met een migratie achtergrond zijn hierdoor in risico-taxaties van ZSM-werkers dus mede vaker de dupe door hun oververtegenwoordiging van risicofactoren. Zoals in het theoretisch kader besproken komen deze jongeren vaker uit een omgeving met beperkt economisch kapitaal, waardoor criminaliteit eerder als oplossing wordt gezien (Pels, 2008). Het vergaren van status is daarbij een belangrijke drijfveer voor deze jongeren. (Bellaart, 2013). Zo stelt Danielle (politie ZSM-

werker) dat “*ze er alles aan doen om erbij te horen.*” Dit beperkte economische kapitaal vormt voor ZSM-werkers derhalve een risico voor recidive. Johan geeft een voorbeeld:

“Stel je bent een Marokkaanse jongen, en je komt uit een groot gezin, en je vader is werkloos en er is weinig geld (...) je woont dan in wijk met een groot aandeel inwoners met ook nog een sociaaleconomische achterstand (...) ja, dan is de kans dat je daar weer anderen vrienden tegenkomt die in dezelfde situatie zitten natuurlijk ook groot. (...) ze gaan voor het snelle geld en zijn gevoeliger voor uiterlijke kenmerken zoals het dragen van Gucci petjes.

Alles wat maar wijst op een bepaalde status.”

(Johan, ZSM-werker Raad van de kinderscherming).”

De gesproken ZSM-werkers zien tevens een risico in de wijk waar jongeren met een migratie achtergrond opgroeien. Ook worden bepaalde wijken expliciet in de interviews genoemd als op zichzelf staande risicofactoren en worden middels geautomatiseerde risico-taxatie instrumenten gekwalificeerde risico inschatting gemaakt op basis van de woonplek. Annemiek legt dit helder uit:

“Op basis van de buurt waar die woont, krijgt iemand een zogenoemde ‘buurtscore’ die gaan van 1 tot 10 en die is gebaseerd op onder andere op het aantal inwoners dat een uitkering ontvangt, werkloos, gescheiden, het opleidingsniveau, criminaliteitsniveau en inkomen is ook meegenomen in de score. Dan heb je dus 1 is het laagste achterstellingen niveau en 10 het hoogste. En (...) die score die zie ik; kijk het kan natuurlijk zijn dat als iemand in een omgeving woont waar toch wat meer (...) risico is dat je met mensen in contact komt die in de problemen zitten, snap je?” (Annemiek, ZSM-werker Reclassering).

Het heersende idee is dus – aansluitend met het onderzoek van Pool et al. (2005) – dat jongeren van etnische minderheidsgroepen vaker opgroeien in de stedelijke omgeving waar meer criminaliteit voorkomt. Opmerkelijk is alleen dat de buurt ook daadwerkelijk voor ZSM-werkers een meetbare risicofactor wordt en zodoende bijdraagt in de advisering omtrent een doorverwijzing tot Halt. Karel (ZSM-coördinator politie) wijst daarbij meer op de omgevingsfactoren die in de wijk mogelijk een negatieve rol spelen voor de jongeren. Hij vertelt dat: “*Je kijkt ook gewoon uit welk milieu iemand komt, uit welke buurt iemand komt. In het Oude Westen van Rotterdam heb je bijvoorbeeld allerlei groepen, en die neigen wel naar*

het zwaardere criminele toe en daar moet je wel rekening mee houden. Dan is de kans dat hij verstrengeld is in criminaliteit echt groot, dan is het geen Halt gevalletje meer hoor meestal.”

Als derde komt uit deze afgenomen interviews naar voren dat juist door de pedagogische insteek van het Halt traject, ZSM-werkers rekening houden bij hun advisering met de pedagogische omgeving van de jongeren. Ook dit valt voor de jongeren met een migratie achtergrond vaker negatief uit, aangezien het voor ouders met een migratieachtergrond lastiger is om hun kinderen te begeleiden in de Nederlandse samenleving (Bellaart, 2013). Daarbij is van belang te noemen dat *“ouders toestemming moeten geven voor jongeren onder de 16 om mee te doen met Halt. Als de ouders geen toestemming geven, dan gaat het hele feestje al niet op.”* (Maartje, ZSM-werker Halt). Maartje geeft hierbij een voorbeeld uit de praktijk hoe dit met gezinnen met een etnische minderheidsachtergrond soms lastig kan zijn:

“Ik ben zijn afkomst alleen even vergeten maar het was niet volledig Nederlands, volgens mij kwamen zijn ouders uit Eritrea, maar ik had al aangegeven dat ouders aanwezig moet zijn bij het startgesprek van Halt, maar dan zie ik dat die jongen daar steeds alleen heen komt (...) als ik hem dan vraag naar zijn ouders verteld hij dat zijn moeder er wel is maar (...) dat hij niet wil dat zij erbij zit. Natuurlijk heeft zijn moeder wel gezag over hem, maar het is toch dan iets met die cultuur dat zolang zijn vader niet instemt, het hele feestje niet doorgaat (...) in die culturen heeft vooral de man veel te zeggen denk ik (...) dat maak het zo lastig.”

(Maartje, ZSM-werker politie)

4.3 Interactieproblemen

Deelvraag 3: Hoe ervaren ZSM-werkers de communicatie en interactie met etnische minderheidsgroepen? En hoe gaan zij om met eventuele interactieproblemen in de dagelijkse praktijk?

Uit de interviews met de gesproken ZSM-werkers komt allereerst unaniem naar voren dat communiceren met jongeren en ouders met een migratieachtergrond uitdagingen met zich meebrengt. Voornamelijk de taalbarrière speelt hierin een belangrijke rol. Alhoewel alle gesproken ZSM-werkers graag gebruik maken van de tolkentelefoon, blijft het een verschil in hoe informatie overkomt. Dit geldt niet alleen voor jongeren en ouders die de Nederlandse taal geheel niet beheersen, maar ook voor hen die gebrekkig Nederlands spreken.

In lijn met het onderzoek van Weenink (2008) blijkt uit de interviews dat deze

interactieproblemen negatieve invloed hebben op het strafadvies, waardoor het advies zwaarder kan uitvallen. Waar de ene ZSM-werker stelt dat het niet spreken van dezelfde taal *“nooit effect heeft op het advies dat ik geef.”* (Penny, ZSM-werker Halt), zijn er andere ZSM-werkers die het probleem wel ervaren. Zo bekijkt Karel zijn eigen handelen kritisch en vertelt hij het volgende:

“Als ik heel eerlijk ben; ja, als ik ze al niet goed kan verstaan en het communiceren is heel lastig (...) dan is het moeilijker om een inschatting te maken. Het controlerende van de tolk is daarbij vaak belangrijk gebleken. Dat die dan fysiek naast mij zat en dan zag hij hoe ik bepaalde dingen opschreef en verbeterde hij mij; ‘joh, dat heeft een andere betekenis.’ Maar de tolk die nu aan de telefoon zit, die ziet niet wat ik opschrijf. Dat is wel een heel verschil. Wellicht dat een Turkse collega, de intonatie en gedachte van die verdachte dan wel weer beter kan vatten maar ik niet.” (Karel, ZSM-werker politie).

Naast de taalbarrière, draagt ook een gevoel van wantrouwen jegens de politie bij aan de belemmerde communicatie en interactie. Uit de interviews komt naar voren dat voornamelijk jongeren en ouders met een migratie achtergrond minder open zijn of dat er wantrouwen heerst. Nadia vertelt dat *“in sommige culturen is de norm juist heel erg dat je alles dicht moet houden, aan niemand iets moet vertellen; dus niet aan je tante, niet aan de politie (...) je moet dan wel je trots behouden. Als politie voor de deur komt, of iemand van de hulpverlening, dan zien mensen dat ook in de straat en gaan ze vragen stellen. (Nadia ZSM-werker politie).* Karel vult daarbij aan dat *“bij jongeren uit Algerije of uit de andere landen van Noord-Afrika (...). Zij zijn ook vaak van uit hun cultuur gewend dat de politie de boeman is. Dat zijn ze dan in de landen waar zij of hun ouders vandaan komen dan echt absoluut niet gewend en sommige gaan je dan wantrouwen (...) daar zit dan nog wel een stukje communicatiestoornis.”* (Karel, ZSM-werker politie).

4.4 Cultuur sensitief werken

In de deze paragraaf staat de vierde deelvraag van dit onderzoek centraal: *In hoeverre bedrijven ZSM-werkers cultuur sensitiviteit, en hoe uit dit zich in het werk?* Uit de interviews is naar voren gekomen dat ZSM-werkers tegen verschillende culturele misvattingen aanlopen. Vanuit dit probleem ontstaat bij hen een grote behoefte aan verandering. Deze twee thema's worden derhalve hieronder verder besproken.

4.4.1 Culturele misvattingen

Naast de eerder besproken interactieproblemen, vormen ook het ontstaan van culturele misvattingen een uitdaging voor de ZSM-werkers. Bepaalde uitingen of signalen kunnen, met gebrek aan kennis van de desbetreffende heersende normen en waarden van de cultuur, wellicht anders worden geïnterpreteerd dan eigenlijk bedoeld. Dit wijst op het belang van interculturele kennis. Het is immers door gebrek aan kennis van andere culturen, dat dit soort misvattingen ontstaan (Van den Berg, 2010). Nadia geeft hiervan een voorbeeld:

“Bijvoorbeeld met stem verheffen, dat betekent niet altijd gelijk dat iemand boos is, maar misschien is dat iemands doen en laten. Het is mensenwerk en dat blijft het ook, het is heel fijn dat het zo is maar ja (...) soms is schreeuwen ook een soort overlevingsmechanismen, en in sommige culturele groepen praten ze gewoon veel harder. Kijk, het is ook voor mij persoonlijk dat ik door de jaren heen mij meer ben gaan verdiepen in verschillende culturen waardoor ik mij er ook wel steeds bewust van ben geworden dat mijn normen en waarden mij hebben gevormd, maar dat wil niet zeggen dat ik dat op kan leggen aan iemand anders.”

(Nadia, politie ZSM-werker).

4.4.2 Behoefte aan verandering

Bovengenoemde problemen vormen vraagstukken waar ZSM-werkers dagelijks in de praktijk mee kampen. Een oplossing hiervoor dient verder te gaan dan enkel communicatieve aanpassingen, zoals het gebruik van een tolkdienst (Van den Berg, 2010). Er is dan ook vanuit de ZSM-werkers behoefte aan meer onderwijs en kennis over verschillende culturen in Nederland, om zodoende meer adequaat en gelijk te kunnen handelen. Etnische ongelijkheid in de toegang tot halt is immers een lastig vraagstuk, welke ook bij het merendeel van de ZSM-werkers speelt. Maria uit haar zorgen hierover:

“Als ik specifiek kijk naar Halt, dan is het toch wel zorgelijk als blijkt uit ook ons interne onderzoek dat Marokkaanse jongeren minder vaak worden doorverwezen naar Halt (..) dan denk ik wel shit, daar moeten we iets aan doen dat kan echt niet.”

(Maria, OM ZSM-werker)

Op het moment dat de ZSM-werkers zich hier echter bewuster van worden, ontstaat een meer individuele aanpak met een op maat gemaakt proces, waarbij kennis over de verschillende culturen de sleutel lijkt. Interculturele kennis is dan ook het fundament voor cultuur sensitief werken. Uit de interviews komt naar voren dat – evenals Knipscheer & Kleber (2004) stellen – ZSM-werkers kritisch moeten zijn op hun eigen ‘culturele bril.’ Nadia legt uit:

“In dit werk is het wel vaak grijs gebied allemaal en daarom vind ik het dan ook wel juist hier belangrijk dat je jezelf blijft ontwikkelen en je moet echt kritisch blijven kijken naar je eigen handelen. Echt durven kijken naar jezelf en het kan ook wel heel confronterend zijn om te kijken naar je handelen. Dat is dan wel weer de kracht van ZSM, hier kun je dan ook sparren met collega’s en samen kijken naar wat het beste is.”

(Nadia, ZSM-werker politie).

Alhoewel ZSM-werkers tot nu toe nog niet structureel geholpen worden vanuit de organisaties met cultuur sensitief werken, bedenken ZSM-werkers wel zelf allerlei manieren om toch te leren. Dit duidt dan ook op een behoefte naar meer kennis. Dit doen de participanten vooral door van elkaar te leren. Danielle vertelt hierover:

“Ik had bijvoorbeeld Antilliaanse collega’s en toen heb ik gewoon een keer gevraagd van; je schreeuwt altijd zo maar komt dat nou omdat je boos bent, of juist enthousiast? En dat was een heel leuk gesprek want zo leerde ik juist heel veel over haar. En toen vertelde ze inderdaad dat ze helemaal niet boos is, maar als je dat niet kent en niet weet (...) dan kan je dat wel verkeerd interpreteren en zien als bijvoorbeeld intimiderend terwijl dat helemaal niet zo bedoeld is. En zo komt het dan ook wel dat sommige jongeren van dat soort interpretaties de dupe zijn, want het wordt door de medewerkers wel allemaal zo gerapporteerd.”

(Danielle, Halt ZSM-werker).

5. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verklaringen en mogelijke interpretaties uit dit onderzoek. Allereerst worden verschillende thema's besproken als antwoord op de hoofdvraag. Hierna worden de beperkingen van dit onderzoek besproken, gevolgd door aanbevelingen voor eventueel vervolgonderzoek en suggesties voor de betrokken ZSM-organisaties.

5.1 Conclusie

Bureau Halt streeft naar gelijke kansen in het proces van advies en toegang, toch blijkt dat jongeren uit etnische minderheidsgroepen hierin lagere kansen hebben. Jongeren uit etnische minderheidsgroepen worden binnen het ZSM-proces op verschillende manieren eerder in risicoprofielen toebedeeld, waardoor ze de kans voor Halt meer mislopen. Dit maakt de noodzaak duidelijk voor onderzoek naar ongelijke kansen in de toegang tot Halt. Het primaire doel van dit kwalitatieve onderzoek is derhalve om antwoord te geven op de hoofdvraag: *Welke rol spelen ZSM-werkers in het ontstaan van lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot het Halt-bureau?* Alhoewel er al veel studies zijn die bewijs hebben geleverd voor etnische ongelijkheid bij justitiële beslissingen, zijn er nog maar weinig studies naar de reden waarom. Daarbij komt dat ZSM relatief nieuw is, waardoor ook naar de specifieke invloed van ZSM-werkers nog weinig onderzoek bestaat. ZSM-werkers vormen echter een invloedrijke speler in het proces van adviseren omtrent het doorverwijzen van jongeren naar Halt, met veel individuele autonomie.

De bevindingen van dit onderzoek tonen allereerst parallellen met de bevindingen van Buysse et al. (2017) omtrent ontkenning. Ontkennen vormt een van de grootste drempels voor jongeren met een migratieachtergrond om doorverwezen te worden naar Halt. Zogenoemde 'culturele ontkenners' willen vanuit principe liever niet het gepleegde feit bekennen doordat zij rekening houden met de cultuur waarin zij zijn opgegroeid. Hierbij spelen collectivistische culturele waarden een rol alsook het schaamtegevoel naar de familie en nog breder; naar de gehele gemeenschap waartoe zij behoren. Alhoewel de gesproken ZSM-werkers hier allen bewust van zijn, blijft het heel individueel gebonden hoe door een ZSM-werker hierop wordt gereageerd. Vanwege de discretionaire bevoegdheid is er immers veel ruimte voor individuele interpretatie. Waar de ene ZSM-werker heel bewust is van etnische ongelijkheid en de achtergestelde positie van jongeren uit een etnische minderheidsgroep, geldt voor andere ZSM-werkers dat zij hier geen rekening mee houden. Op die manier hebben individuele ZSM-werkers dus veel invloed in het verdere verloop van het proces voor de jongeren. Gebrek aan

kennis van normen, waarden en gebruiken in andere culturen draagt dan ook bij aan het ontstaan van culturele misvattingen. Hier zijn de verdachte jongeren vervolgens de dupe van.

Ten tweede wordt uit dit onderzoek duidelijk dat in de risico-taxaties van ZSM-werkers, de jongeren uit een etnische minderheidsgroep vaker als risicovoller naar voren komen vanwege hun oververtegenwoordiging in risicofactoren. Zij worden daarbij vaker benadeeld op basis van hun omgevingsfactoren. Zo wordt er gekeken naar het sociale vangnet van jongeren; wanneer deze sterk genoeg wordt geacht door de ZSM-werkers, komen verdachte jongeren eerder in aanmerking voor een Halt verwijzing. Uit de interviews komt echter naar voren dat de ouders van jongeren met een etnische minderheidsachtergrond, vaker als ‘pedagogisch onmachtig’ worden gezien door hun beperkte beheersing van de taal en aansluiting bij de dominante Nederlandse cultuur. Dit kan worden gezien als het in standhouden van klassenongelijkheid; jongeren uit etnische minderheidsgroepen worden als meer risico gezien door hun achtergestelde positie en tekortkomingen in de omgeving, waardoor de vicieuze cirkel van ongelijkheid in stand blijft.

De buurt waar jongeren opgroeien is tevens een determinant in de risico-taxatie. Ook hier geldt dat ZSM-werkers een bijdrage leveren aan het zwaarder classificeren van jongeren met een etnische minderheidsachtergrond. Opgroeien in een ‘slechte buurt’ is daarmee een voorbode voor risico’s en wordt door de ZSM-werkers snel gelinkt aan allerlei criminele verleidingen. Op die manier verkrijgen verdachte jongeren met een etnische minderheidsachtergrond - los van het gepleegde delict - op basis van hun omstandigheden eerder het hardnekkige stempel van potentieel gevaar, waardoor de verwijzing naar Halt vaker uitblijft.

Als derde wordt middels dit onderzoek aangetoond dat jongeren met een etnische minderheidsachtergrond tevens door verschillende persoonlijke kenmerken als meer risicovol worden geclassificeerd. Verdachte jongeren die inzicht en reflectievermogen tonen worden eerder naar Halt gestuurd. Ook het goed machtig zijn van de Nederlandse taal speelt daarbij een rol. Wanneer interactieproblemen en taalbarrières ontstaan, ervaren ZSM-werkers moeite met het achterhalen van wat haalbaar is voor de desbetreffende verdachte jongeren. Welbespraakte en hoger opgeleide jongeren krijgen hierdoor sneller groen licht voor de verwijzing naar Halt. Doordat zij beter kunnen reflecteren op het eigen handelen en het delict, sluiten zij voor ZSM-werkers beter aan bij het pedagogische karakter van Halt. Het Halt traject kent immers een pedagogische insteek, waarbij het leren van fouten voornamelijk belangrijk is. De groep verdachte jongeren die zich echter niet de juiste ‘positieve houding’ weet aan te nemen, krijgt sneller het label van ‘niet leerbaar’ en is daarmee minder geschikt voor Halt. Dit duidt op

etnische ongelijkheid in de toegang tot Halt door gebrek aan cultureel kapitaal (Bourdieu, 1986).

5.2 Discussie

De ZSM-werkwijze is relatief nieuw en derhalve nog beperkt onderzocht in de wetenschappelijke literatuur. Bovengenoemde bevindingen dragen dan ook bij aan het ontstaan van meer bewustwording rondom de invloedrijke positie van deze groep en de bijdrage die zij hebben in de lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot bureau Halt. Dit onderzoek draagt tevens bij aan bewustwording onder ZSM-werkers zelf, waardoor hopelijk de doorstroom van jongere verdachten met een etnische minderheidsachtergrond naar Halt wordt begunstigd. Middels de kwalitatieve diepte-interviews zijn culturele verschillen, interpretaties en misvattingen naar de oppervlakte gekomen, alsook het beperkte cultuur sensitief handelen van ZSM-werkers. Deze studie kan fungeren als opstap naar meer onderzoek over de rol van ZSM-werkers in de lagere kansen van etnische minderheden in de toegang tot bureau Halt.

Gezien de beperkte hoeveelheid onderzoek omtrent dit onderwerp in de wetenschappelijke literatuur, dient vervolgonderzoek zowel verdiepend als verkennend te zijn. Ten eerste resteert na dit onderzoek de vraag in hoeverre de objectieve voorwaarden voor Halt daadwerkelijk bijdragen aan het in standhouden van de ongelijke toestroom. Vervolgonderzoek zou dieper inzicht moeten krijgen in de voorwaarde die Halt stelt van bijvoorbeeld bekennen en de relatie met culturele factoren zoals; ontkennen van het delict vanuit schaamte. Op die manier kan het ZSM-proces worden verbeterd; met meer oog en begrip voor de culturele context van een verdachte jongeren.

Ten tweede dient vervolgonderzoek nader in te gaan op de oververtegenwoordiging van jongeren in de gemeten risico-taxatie categorieën. Dieper inzicht dient te komen in de werking van deze systemen, processen en algoritmes; waardoor de eventuele bijdrage aan het in standhouden van etnische ongelijkheid in de toestroom tot bureau Halt duidelijk wordt. Uit dit onderzoek blijkt dat meerdere participanten deze ongelijkheid namelijk wel signaleren, alleen hier geen oplossing voor wordt geboden. Hier ligt tevens een oproep aan de betrokken organisaties en sector, om grootschalige onderzoek in te zetten en daarmee structurele, passende oplossingen te vinden die dit probleem het hoofd kunnen bieden. De ZSM-werkers hebben bovendien door gebrek aan kennis over verschillende culturen, en gebrek aan structurele begeleiding, vanuit de betrokken ZSM-organisatie meer handsvaten nodig. Zij dienen geholpen en ondersteund te worden in hoe zij het best kunnen omgaan met interactieproblemen,

taalbarrières, jongeren en ouders van andere etnische achtergronden. De gesproken participanten in dit onderzoek ervaren immers op deze – zeer invloedrijke – vlakken uitdagingen. Een idee hierbij is om cultuur sensitief handelen meer te integreren in de opleiding van ZSM-werkers, evenals in het ZSM-proces. Door bijvoorbeeld de voorwaarde van bekennen minder zwaar te nemen, ontstaat meer bedenktijd voor jongeren en ouders en wellicht zodoende meer begrip en motivatie voor deelname aan Halt. Door het creëren van meer ruimte en begrip, wordt een veiligere plek gecreëerd welke wellicht kan bijdragen aan het verminderen van schaamte, wantrouwen en misvattingen.

5.3 Beperkingen

Het kwalitatieve karakter van dit onderzoek maakt dat de ervaringen en interpretaties van ZSM-werkers gedetailleerd in kaart zijn gebracht. Desalniettemin, heeft deze studie ook zijn beperkingen. Allereerst is het geringe aantal participanten een beperking van dit onderzoek. Middels 17 diepte-interviews is de belevingswereld en ervaringen van ZSM-werkers onderzocht. Hierdoor valt dit onderzoek niet te generaliseren naar ZSM-werkers in heel Nederland. Daarbij komt dat voor dit onderzoek is gekozen voor ZSM-werkers die werkzaam zijn in stedelijke gebieden. In totaal zijn ZSM-werkers uit zes Nederlandse steden gesproken. Daarom zou een groter aantal en meer gevarieerde deelnemers kunnen bijgedragen aan een beter begrip van dit onderwerp en is het voor vervolgonderzoek interessant om ook ZSM-werkers in meerdere steden alsook in rurale gebieden te onderzoeken, het is immers aannemelijk dat plaatselijke context meespeelt in de beeldvorming van ZSM-werkers. De stedelijke omgeving biedt een context waarin doorgaans meer sprake is van diversiteit en in contrast met meer landelijke gebieden ligt de nadruk meer op het in bedwang houden van criminaliteit (Bezemer & Leerkes, 2021).

De tweede beperking van dit onderzoek is dat slechts drie van de zeventien geïnterviewde ZSM-werkers zelf een andere etnische achtergrond heeft dan autochtoon Nederlands. Dit perspectief is dus behoorlijk ondervertegenwoordigd in dit onderzoek. Nu is dit beeld niet geheel vertekend, aangezien het personeelsbestand van de politie maar voor 14% bestaat uit medewerkers met een migratie-achtergrond (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Toch is het aannemelijk dat deze groep wellicht anders denkt dan het autochtone deel van de ZSM-werkers, waardoor ook zij meer aandacht verdienen in vervolgonderzoek.

Als derde beperking van dit onderzoek dient opgemerkt te worden dat in dit onderzoek geen onderscheid gemaakt wordt tussen verschillende etnische minderheidsgroepen. Er wordt

geen helder onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen, en enkel gesproken over ‘jongeren uit etnische minderheidsgroepen’ terwijl Nederland een grote verscheidenheid aan etnische minderheidsgroepen kent. Het is dus een beperking van dit onderzoek dat ik deze groep generaliseer, waardoor het een homogene groep lijkt. In bepaalde culturen zal bijvoorbeeld het onderdeel ‘ontkennen vanuit schaamte naar de gemeenschap’ heel aanwezig zijn, waar dit bij andere groepen wellicht geen rol speelt. Concretisering van deze term zou dan ook juist meer gedetailleerde informatie opleveren, om zo voor specifieke doelgroepen, specifiek maatwerk te kunnen leveren. Evenals voor ZSM-werkers moet gelden; wie je ook onderzoekt, alleen kennis en aandacht voor diens specifieke context vormen de sleutel tot écht maatwerk.

Referenties

- Babbie, E. R. (2015). *The Practice of Social Research*. Cengage Learning.
- Bellaart, H. (2013). *Jongeren weer op de rails: vermindering van recidive bij ontspoorde migrantenjongeren*.
- Bernal, G. (2006). Beyond 'one size fits all': adapting evidence-based interventions for ethnic minorities. Puerto Rico: Universiteit van Puerto Rico.
- Bezemer, W., & Leerkes, A. (2021). *Oververtegenwoordiging verder ontcijferd. Een Kwantitatief onderzoek naar sociale verschillen in verdenkingskans en Zelfgerapporteerd crimineel gedrag onder jongeren in Nederland*.
- Boon, A., Van Dorp, M., & De Boer, S. (2018). Oververtegenwoordiging van jongeren met een migratieachtergrond in de strafrechtketen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 60(3), 268–288.
- Boon, A., Van Dorp, M & De Boer, S. (2019) Disproportionate minority contact in the Dutch juvenile justice system, *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*.
- Bourdieu, P. (1986). "The Forms of Capital." In Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. Ed. J. G. Richardson. New York: Greenwood.
- Braster, J.F.A. (2000), *De kern van casestudy's*, Assen: Van Gorcum
- Buysse, W., Abraham, M., Hofstra, D., van Dijk, B., & WODC, afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingen, ministerie van Veiligheid en Justitie. (2017, Juni). *Werkzaamheid van de halt-afdoening*. Wetenschappelijk onderzoek en Documentatiecentrum.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Culturele diversiteit Politie, 2020*.
- Creswell, J.W. and C.N. Poth (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. Fourth edition. London: Sage.
- Dagevos, J., M. Gijsberts & C. van Praag (eds.) (2003). *Rapportage minderheden: onder wijs, Arbeid en sociaal-culturele integratie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Knipscheer, J.W. & Kleber, R.J. (2004). Een interculturele entree in Altrecht. Inhoud en resultaat van een interculturele werkwijze bij kortdurende behandeling. Utrecht: Universiteit Utrecht, Klinische Psychologie.
- Maas, J. (2018). *Vaker verdacht en vervolgd, zwaarder gestraft*. One World.
- Merton, R. (1938). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5): 672-682.
- Pels, T. (2008). 'Deel IV: Aandachtspunten voor preventie van marginalisering van jongens van Marokkaanse afkomst'. In: D. Brons, N. Hilhorst & F. Willemsen (eds.), WODC Cahier 2008-4: *Het kennisfundament ten behoeve van de aanpak van criminele Marok-*

- kaanse jongeren* (pp. 183-199). Den Haag: Ministerie van Justitie/WODC.
- Pool, M., P. Geense & N. Lucassen (2005). *Allochtone gezinnen: opvoeding van tieners*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- Stichting Halt. (2023). Jaarverslag Halt 2022.
- Szczepura, A. (2005). Access to health care for ethnic minority populations. *Postgraduate Medical Journal*;81:141-147.
- Thomas, M. S., Kampen, P. T. C., Van Lent, L., Schiffelers, M., Langbroek, P. M., & Van Erp, J. (2016). *Snel, betekenisvol en zorgvuldig: een tussenevaluatie van de ZSM-werkwijze*.
- Van Den Berg, G. (2010). Interventies houden geen rekening met culturele verschillen. Jeugd en co.
- Van der Laan, A.M. & Goudriaan, H. (2016). Monitor Jeugdcriminaliteit. Den Haag: WODC/CBS.
- Van Rooijen - Mutsaers, K., Ince, D., & Nederlands Jeugd instituut. (2013). Wat werkt bij migrantenjeugd en hun ouders? *Nederlands Jeugdinstituut*.
- Weenink, D. (2008). Explaining Ethnic Inequality in the Juvenile Justice System: An Analysis of the Outcomes of Dutch Prosecutorial Decision Making. *British Journal of Criminology*, 49(2), 220–242.
- Wermink, H., van Wingerden, S., van Wilsem, J., & Nieuwbeerta, P. (2015, januari). *Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting* (Door De Raad voor de rechtspraak).

Appendix

Bijlage 1 – Topic lijst interviews

Onderwerpen	Sub onderwerpen	De Vragen
Introductie	Informele kennismaking Vooraf informatie over privacy waarborging	<ul style="list-style-type: none"> - Uitleg scriptie project en rol als studente - Voorstellen van de professional - Informeren over opname en vragen om toestemming hiervan en uitleg van anonimiteit
Overgang naar de werkzaamheden en de ervaringen van de professional	Werkzaamheden van de professional. Doel = beeld krijgen van de taken en wat deze precies inhouden.	<ul style="list-style-type: none"> - Kunt u een beschrijving geven van uw werkzaamheden? - Hoe verloopt een werkdag gemiddeld? - Wat zijn belangrijke taken binnen uw functie? <p><u>Eventueel aanhaken:</u> voorbeelden/ casuïstiek.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat komt u vooral tegen? Zijn er bepaalde trends die opvallen? - Kunt u iets vertellen over uw interesse voor deze werkzaamheden?
Risicofactoren van criminaliteit in beeld	Algemene vragen om een beeld te krijgen van hoe nu precies het beslissingsproces verloopt en het opstellen van een strafadvies.	Waar kijkt u naar/ wat weegt u mee in uw Halt-advisering? Wat neemt u mee in het opstellen van het strafadvies? Hoe verloopt dit het ZSM-proces?

		<p>Is er wel eens twijfel bij een beslissing, en zo ja, hoe gaat u hier mee om? Wat is dan uiteindelijk doorslaggevend?</p> <p>Wanneer weet u dat het strafadvies passend is?</p>
<p>De risicofactoren bij etnische minderheidsgroepen</p>	<p>Meer de connectie maken met mijn eigen onderzoek en dus meer specifieke vragen stellen met betrekking tot de etniciteit van de jongere verdachte</p>	<p>Komt u tijdens uw werk in contact met verdachte jongeren en gezinnen met verschillende etnische/culturele achtergronden?</p> <p>Kunt u daar iets meer over vertellen?</p> <p>Merkt u verschillen op, en zo ja, wat voor soort verschillen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Past u hier uw werkzaamheden op aan? - Heeft u het gevoel dat dit ook bij andere collega's speelt?
<p>Vooringenomenheid en stereotypering</p>		<p>Zijn er verschillen in de casuïstiek tussen jongeren met verschillende etnische achtergronden?</p> <p>Hoe denkt u dat dat komt? Waar denkt dat dat verschil door verklaard kan worden?</p> <p>Bespreken leefgebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - SES - Woonplek - Vriendengroep - Cultuur waar de jongeren in opgroeien - Rol van de ouders - Vrijtijdsbesteding - Schoolcarrière en schoolniveau

<p>Interactieproblemen</p>		<p>Hoe verloopt de communicatie met jongeren van etnische minderheidsgroepen?</p> <p>Is er wel eens onbegrip? Waar gaat het dan vooral over? En hoe gaat u daar dan mee om?</p> <p>Heeft u weleens het gevoel gehad dat er binnen uw organisatie vooroordelen heersen over de etniciteit van minderheidsgroepen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar merkt u dit aan? - Hoe komt dit denkt u? - Heeft u dit zelf wel eens ervaren? - In hoeverre is dit bespreekbaar onder collega's? / trainingen voor? <p>Nemen de jongeren en ouders alles aan wat u hen vertelt?</p> <p>Heeft dit impact op het uiteindelijke strafadvies?</p>
<p>Afsluiting</p>	<p>Eindvragen</p>	<p>Tot slot wil ik u vragen mee te reflecteren op de onderzoeksvraag. Hoe denkt u hierover? Waar ligt volgens u eventueel een oplossing voor dit probleem?</p>
<p>Afronden</p>	<p>Samenvatten van het gesprek en even kort herhaling van de belangrijkste dingen</p>	<p>Is er nog iets wat we vergeten zijn te bespreken? Wat u nog wilt toevoegen?</p> <p>Hartelijk bedanken voor de tijd en moeite van de respondent</p> <p>Vragen voor wellicht meer participanten.</p>

Bijlage 2 - Codeboom

Open codes

First offender

Verdachte is minderjarig

Verdachte heeft bekend

Sprake van licht strafbaar
feit

Informatie Pre-select

Betrokken ouders

Geen
communicatieproblemen

Sterk sociaal vangnet

Jongere heeft een bijbaantje

Onmacht overheerst

Positieve stimulatie van
ouders

Licht verstandelijke
beperking

Jongere is bereid om te leren

Inzicht in oorzaak en gevolg

Jeugdige naïviteit

Onmacht overheerst

Axiale codes

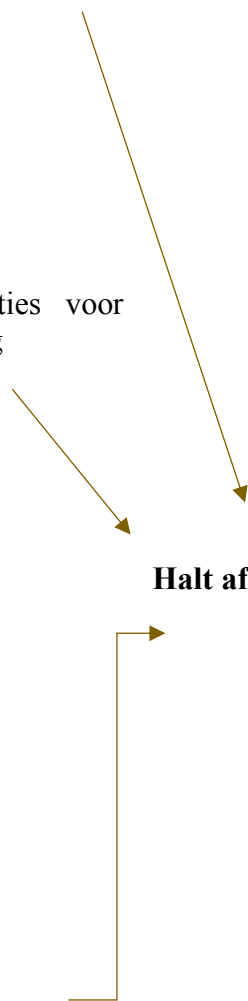
Statische voorwaarden voor
Halt

Voordelige indicaties voor
een Halt verwijzing

Meewerkende houding

Selectieve codes

Halt afdoening

Zelfinzicht/
reflectievermogen

Pro-criminele houding; dure kleding, veel contant geld
Niet openstellen voor Halt

Negatieve houding van de verdachte

Beroepen op zwijgrecht

Ontkennen

Collectivistische cultuur

Invloed van geloof

Schaamte voor de sociale omgeving
Ontkennen als advies van de advocaat

Verdachte is eerder in beeld geweest

Hoge risico taxatie op recidive

Verdachte is onderdeel van jeugdbende

Verdachte in contact met *drill rap*

Verdachte begeeft zich in straatcultuur

Hangen op straat

Schoolverzuim

‘Foute vrienden’

Antisociale rolmodellen

Drempels voor een Halt verwijzing

Woonachtig in Last van
etnisch profileren
'probleemwijk'
Lagere sociaaleconomische
status
Ouders begrenzen niet

Geen vaste bijbaan, maar
najagen van 'snel geld'

Negatieve invloed van het
gezin

Hoogte van de schade

Hoogte van het inkomen

Zorgfactoren

Huiselijk geweld

Huisvesting

Mentale toestand van de
verdachte
Zorgelijke
vrijtijdsbesteding

Gebruik van de tolkdienst

Interactieproblemen

Onbegrip

Taalbarrière

Taalproblemen/
taalachterstand
Wantrouwen

Zwaarder beeld van de
politie

Ervaren van discriminatie

Culturele misvattingen

Last van etnisch profileren

Verschillen in culturen

Ontstaan misvattingen

Werken aan inclusie

Dichterbij de jongeren

Leren over verschillende culturen

Kritisch op eigen handelen

Interpretatieruimte voor medewerkers

Behoeftte aan verbetering

Cultuur sensitief handelen

Bijlage 3 – Karakteristieken van de participanten

Participanten	Pseudoniem	Leeftijd	Gender	Werkgebied	Organisatie
1	Annemiek	42	Vrouw	Rotterdam	Jeugd Reclassering
2	Marit	37	Vrouw	Haarlem	Jeugd Reclassering
3	Marleen	40	Vrouw	Rotterdam	Openbaar ministerie
4	Maartje	26	Vrouw	Assen	Halt
5	Iris	28	Vrouw	Assen	Halt
6	Anne	32	Vrouw	Assen	Halt
7	Matthias	36	Man	Maassluis	Politie
8	Karel	62	Man	Rotterdam	Politie
9	Johan	55	Man	Amsterdam	Raad van de Kinderbescherming
10	Penny	34	Vrouw	Utrecht	Halt
11	Nadia	38	Vrouw	Maassluis	Politie
12	Danielle	40	Vrouw	Maassluis	Politie
13	Kyra	45	Vrouw	Amsterdam	Halt
14	Renske	45	Vrouw	Utrecht	Halt
15	Joelle	32	Vrouw	Utrecht	Slachtofferhulp
16	Sophia	35	Vrouw	Utrecht	Slachtofferhulp
17	Maria	29	Vrouw	Rotterdam	Halt

Bijlage 4 – Overzicht van de Halt-voorwaarden

Voorwaarden Halt-straf

1. De jongere is 12 tot 18 jaar.

2. De jongere wordt verdacht van één van de volgende delicten:

- Openlijk geweld tegen goederen (art 141 lid 1 Sr)
- Misbruik maken van alarmnummers (art 142 lid 2 Sr)
- (Winkel)diefstal en poging tot (art 310/311 lid 1 onder 4e Sr)
- Verduistering en poging tot (art 321 Sr)
- Oplichting, bijvoorbeeld verwisselen van prijskaartjes (art 326 Sr)
- Vernieling en graffiti (art 350 Sr)
- Heling (art 416/417bis Sr)
- Baldadigheid (art 424 Sr)
- Openbare dronkenschap (art 453 Sr)
- Zich bevinden op verboden terrein (art 461 Sr)
- Verstoren van de orde in het openbaar vervoer (art 72/73 Wet personenvervoer)
- Vuurwerkdelicten, waaronder: bezit van illegaal vuurwerk en afsteken van vuurwerk buiten de toegestane tijd

(Art 1.2.2/1.2.4/ 2.3.6 Vuurwerkbesluit)

- Schoolverzuim (art. 2, lid 3 en 4c Leerplichtwet)
- APV-feiten die te maken hebben met baldadig en overlast gevend gedrag, gebruik van alcohol/verdovende

Middelen en brandstichting.

Maximale schadebedragen

- Art 141, 424 en 350 Sr, 72 en 73 Wet personenvervoer en APV-feiten: € 900 per persoon en/of € 4500 per zaak
- Art 310, 311 lid 1 onder 4e, 321, 326 en 416/417bis Sr: € 150 per zaak.

3. De jongere bekent het gepleegde feit.

4. De jongere voldoet aan de recidiveregeling Halt.

- Er is eerder een proces-verbaal voor een door de jongere gepleegd misdrijf naar het Openbaar Ministerie gestuurd: jongere mag niet naar Halt.
- De jongere is eerder voor een misdrijf naar Halt verwezen: jongere mag niet opnieuw naar Halt voor een misdrijf.

- Overtredingen en/of vuurwerkdelen tellen niet mee voor recidive Halt met een maximum van twee keer.
- Voor schoolverzuim mag een jongere één keer naar Halt worden verwezen. Na een geslaagde Halt-straft

Schoolverzuim kan wel opnieuw naar Halt verwezen worden voor een ander Halt-feit.

- Te allen tijde geldt: maximaal drie keer naar Halt.
Van bovenstaande regels kan de officier van justitie afwijken (zie hieronder: Discretionaire bevoegdheid).

5. De jongere stemt in met de verwijzing naar Halt.

Discretionaire bevoegdheid

Wanneer er niet aan alle criteria wordt voldaan, mag een opsporingsambtenaar alleen naar Halt verwijzen met toestemming van de officier van justitie. Deze kan op grond van zijn zgn. discretionaire bevoegdheid afwijken van de regels. Dit kan bijvoorbeeld:

- Als het een niet Halt-waardig maar wel vergelijkbaar delict betreft;
- Als de jongere om religieuze of culturele redenen niet bekend, maar wel naar Halt wil. Van het vrijwillige karakter van Halt kan echter nooit afgeweken worden.

(Bron: <https://www.halt.nl/storage/uploads/cf6c9e8d-0d63-47aa-ae54-3dfd25d6cf54/Voorwaarden-Halt-straft.pdf>)

Bijlage 5 - Checklist privacy en ethiek

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Jennifer A. Holland, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Halt: een kansrijke toekomst voor iedereen?

Name, email of student: Dana Noomen - 530495dn@eur.nl

Name, email of supervisor: Willemijn Bezemer - bezemer@essb.eur.nl

Start date and duration: Februari 2023 - 25 juni 2023

Is the research study conducted within DPAS
NO **YES** -

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted?
(e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants.
NO **YES** -

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? YES - **NO**

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants.

YES - **NO**

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else).

NO

YES -

If 'YES': skip to part IV.

PART III: PARTICIPANTS

1. Will information about the nature of the study and about what participants can expect during the study be withheld from them? YES - **NO**

2. Will any of the participants not be asked for verbal or written 'informed consent,' whereby they agree to participate in the study? YES - **NO**

3. Will information about the possibility to discontinue the participation at any time be withheld from participants? YES - **NO**

4. Will the study involve actively deceiving the participants? YES - **NO**

Note: almost all research studies involve some kind of deception of participants. Try to think about what types of deception are ethical or non-ethical (e.g. purpose of the study is not told, coercion is exerted on participants, giving participants the feeling that they harm other people by making certain decisions, etc.).

5. Does the study involve the risk of causing psychological stress or negative emotions beyond those normally encountered by participants? YES -

NO

6. Will information be collected about special categories of data, as defined by the GDPR (e.g. racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade union membership, genetic data, biometric data for the purpose of uniquely identifying a person, data concerning mental or physical health, data concerning a person's sex life or sexual orientation)? **YES -**
NO
7. Will the study involve the participation of minors (<18 years old) or other groups that cannot give consent? **YES -**
NO
8. Is the health and/or safety of participants at risk during the study? **YES -** **NO**
9. Can participants be identified by the study results or can the confidentiality of the participants' identity not be ensured? **YES -** **NO**
10. Are there any other possible ethical issues with regard to this study? **YES -**
NO

If you have answered 'YES' to any of the previous questions, please indicate below why this issue is unavoidable in this study.

Mogelijk speelt de etnische afkomst van de sociaal werker een rol in de manier waarop jongeren worden beoordeeld en behandeld in het doorverwijzen naar Halt. Om verschillen te kunnen ontdekken is het dan ook noodzakelijk om deze informatie te vergaren.

What safeguards are taken to relieve possible adverse consequences of these issues (e.g., informing participants about the study afterwards, extra safety regulations, etc.).

In dit onderzoek zal het waarborgen van anonimiteit van de deelnemers centraal staan. Hiervoor zal ter alle tijden pseudoniemen worden gebruikt. Ook zullen alle deelnemers van tevoren worden ingelicht over het onderwerp en de centrale thematiek.

Are there any unintended circumstances in the study that can cause harm or have negative (emotional) consequences to the participants? Indicate what possible circumstances this could be.

Nee, deze zullen er niet zijn.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

Voor dit onderzoek zullen interviews worden afgenomen met sociaal werkers werkzaam in samenwerking met Halt en andere justitiële ambtenaren, binnen het Jeugdstrafrecht in Nederland.

What is the (anticipated) size of your sample?

De verwachten omvang van de steekproef is 20 respondenten.

What is the size of the population from which you will sample?

Het afbakenen van sociaal werk is complex. Daarbij speelt mee dat sociaal werk een open beroep is, diverse varianten kent en dat er een veelheid aan sociaal werk functies bestaan. Tevens betreft sociaal werk binnen justitie maar een klein deel van sociaal werk in het algemeen (Van de Kamp et al., 2020). Alhoewel er dan ook geen exacte cijfers bekend zijn van deze specifieke doelgroep, is een schatting mogelijk op basis van CBS-gegevens. Aan de hand van de verdeling in sub branches van het UWV valt een schatting te maken van het aantal sociaal werkers dat werkzaam is in de jeugdzorg en jeugdreclassering. Dit komt neer op een schatting van 30.000 werknemers (Van de Kamp et al., 2020)³

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

Voor het gedetailleerd kunnen uitwerken van de interviews is het nodig om deze met een audiorecorder op te nemen. De audiobestanden zullen worden opgeslagen op een hard drive en na het uitwerken van de transcripten worden verwijderd. Ook de transcripten zullen worden opgeslagen op harddrive en vervolgens worden gecodeerd met behulp van het programma Atlas. Ti.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

Dana Noomen (student)

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

³ Van de Kamp, J., Omlo, Van Pelt, & Engbersen, R. (2020, maart). Sociaal werkers anno 2020 (Door Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Red.). www.movisie.nl.

Reservekopieën zullen worden gemaakt na het uitwerken van de transcripten op de computer en niet gedeeld worden met anderen dan alleen de student en scriptiebegeleider tot afloop van het onderzoek.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

De echte lijst met namen en andere privégegevens van de respondenten wordt gescheiden van de uitgewerkte transcripten. Hier zal enkel gebruik gemaakt worden van pseudoniemen zodat de identiteit van de deelnemers niet rechtstreeks kan worden herleid.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student: Dana Noomen Name (EUR) supervisor: Willemijn Bezemer

Date: 15-03-2023 Date: 23-03-2023

Hieronder een toelichting van het mondelinge informed consent:

Beste,

Onder begeleiding van Willemijn Bezemer onderzoek ik, Dana Noomen (530495dn@eur.nl), master student Sociologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam,

de mening/ het perspectief van sociaal werkers op oververtegenwoordiging van etnische minderheden en groepsverschillen in doorverwijzingen naar halt. Dit onderzoek wordt gebruikt voor het afronden van de master; Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid. Met behulp van uw deelname kan dit onderzoek worden gerealiseerd.

U neemt deel aan een onderzoek waarbij informatie wordt verzameld door u te interviewen en waarbij geluidsopnames worden gemaakt. Daarnaast wordt het interview getranscribeerd. Het geanonimiseerde transcript en gepseudonimiseerde quotes worden opgenomen in het onderzoek, welke alleen wordt gedeeld met de scriptiebegeleider, Willemijn Bezemer en de tweede lezer van de scriptie, Arjen Leerkes.

Wij doen er alles aan uw privacy zo goed mogelijk te beschermen. Naast de student zal alleen de scriptiebegeleider toegang krijgen tot alle door u verstrekte gegevens. Er wordt op geen enkele wijze vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht waardoor iemand u zal kunnen herkennen. In het onderzoek wordt u aangeduid met een verzonden naam of nummer (pseudoniem).

U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Ook is uw deelname geheel vrijwillig en u kunt stoppen wanneer u wilt. Als u niet langer wenst deel te nemen aan het onderzoek, kunt u besluiten om de tot dan toe verstrekte informatie terug te nemen.

In het onderzoek zullen anonieme gegevens of pseudoniemen worden gebruikt. De verzamelde data worden beveiligd opgeslagen. De onderzoeksgegevens worden bewaard voor een periode van maximaal een half jaar. Uiterlijk na het verstrijken van deze termijn zullen de gegevens worden verwijderd.

Graag will ik u er ook van op de hoogte stellen dat indien u specifieke vragen heeft over hoe er met uw persoonsgegevens wordt omgegaan, u deze kunt stellen aan de functionaris voor gegevensbescherming van de EUR (privacy@eur.nl). U kunt daarnaast een klacht indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens indien u vermoedt dat uw gegevens verkeerd zijn verwerkt.